

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

Tidiga studieavbrott

- en undersökning av studenter som avbrutit
studierna i ett tidigt skede

MARTIN MÖLLERSTEDT

Socialhögskolan, Lunds universitet
Box 23, 221 00 Lund

Förord

Socialhögskolan i Lund har en längre tid haft ett behov av att samla in data kring studenter som har avbryter socionomutbildningen utan att anmäla avbrottet eller att ange anledningen.

Att få kunskap om varför studenter väljer att inte fortsätta utbildningen är ett led i socialhögskolans kvalitetsarbete men har fått stå tillbaka på grund av personella resurser.

Socialhögskolan har sedan 2008 en masterutbildningen vilken nu börjar bära frukt i form av studenter som har visat att självständigt kunna genomföra undersökningar på akademisk nivå.

Dessa masterstudenter är en ny resurs för institutionen när det finns behov av kortvariga undersökningar som behövs för till exempel bevaka och om så behövs förbättra utbildningens kvalitet.

Vi tackar Martin Möllerstedt för ett välgenomfört arbete.

Lund, 2010-02-26

Kerstin Svensson
Prefekt

1. Bakgrund till undersökningen

Det förekommer att människor väljer att avbryta påbörjade aktiviteter, må det vara keramikkurser, kvällskurser i spanska – eller utbildningar på högre nivå. Konstaterandet är relativt oproblematiskt, de flesta människor kan troligtvis instämma utifrån personliga erfarenheter. Hur avbrott uppfattas varierar emellertid med stor sannolikhet mellan olika typer av verksamheter.

För att skapa en uppfattning om hur studieavbrott generellt betraktas på socio-
nomutbildningar, samt om det tidigare gjorts någon undersökning, kontaktade jag inledningsvis representanter för samtliga socio-
nomutbildningar i landet. Efter att ha fått svar från majoriteten av dessa, kunde jag konstatera att studieavbrot-
ten utan undantag upplevs som ett problem. Utöver de ekonomiska incitament som finns för att behålla studenterna i utbildningen finns en frustration över att inte uppleva sig ha kontroll över gruppen studenter som befinner sig i någon form av "riskzon" för avbrott. Vid sidan av den kvantitativa aspekten finns också en kvalitativ, där frustrationen handlar om svårigheten med att förse studenterna i "riskzonen" med det stöd och den hjälp de behöver. Emellertid framstod ämnet också som relativt obehandlat, med stora luckor i kunskapen kring vad det är som får studenter att avbryta studierna. Vid någon utbildning hade undersökningar påbörjats, men aldrig slutförts; majoriteten menade att frågan aldrig riktigt lyfts på allvar.

Sammanfattat har det inte vid någon socio-
nomutbildning gjorts någon undersökning med ambition om att fånga problematiken i mer specifik mening, trots att det tycks råda konsensus kring behovet. Med ambition om att täcka en del av denna kunskapslucka utformade jag undersökningens syfte.

Syfte

Det övergripande syftet med föreliggande undersökning är, att via intervjuer med studenter som avbrutit socio-
nomutbildningen vid Socialhögskolan i Lund, skapa en bild av vilka motiv som utgjorde grund för deras beslut. Förhoppningen är att därmed öka kunskapen kring denna grupp, och att undersökningen ska kunna bidra till arbetet med att behålla studenter i utbildningen. Tanken med undersökningen är vidare att också presentera en kortfattad översikt av faktorer som på olika vis har visat sig påverka valet mellan att fortsätta eller avbryta studier, såväl som faktorer vilka övergripande är viktiga att beakta i fråga om upplevelser av utbildning på högskole- och universitetsnivå.

Ett behov av att avgränsa studien har inneburit att de studenter som undersökts är de som påbörjat, och därefter avbrutit, utbildningen under 2009. Till undersökningens syfte bör således föras att undersökningen uteslutande avser studenter som lämnat utbildningen i ett tidigt skede. Naturligtvis innebär en sådan avgränsning ett smalare perspektiv; det är inte omöjligt att föreställa sig att dessa studenter delar vissa erfarenheter och upplevelser. Vidare missas långtidsperspektiv på utbildningen, till exempel blir skillnader mellan terminer svårare att identifiera. Emellertid finns också vissa fördelar. Tidigare studier (se t ex. Nelsson 2004) tyder på att tidiga negativa erfarenheter av utbildningen, avseende såväl

undervisning som examination har ett klart samband med sämre studieresultat och tankar om att byta studieinriktning eller att avbryta studierna. Vidare talar avgränsningen för att studenternas upplevelser och erfarenheter är relativt färska och tidsmässigt näraliggande. Detta talar också för att de erfarenheter som vägs in till stor del kan härledas till det aktuella upplägget på utbildningen. Slutligen förefaller det vara så att majoriteten av dem som avbryter högskole- och universitetsutbildningar gör det under någon av de två första terminerna; avgränsningen tjänar därmed också till att ringa in den största undergruppen.

2. Tillvägagångssätt

Generell översikt av anmälda studieavbrott 2009

För att skapa en översikt av de studenter som avbrutit utbildningen under 2009 gjorde jag inledningsvis en genomgång av diarieföringen för studenter som anmält studieavbrott till institutionen. Vid tidpunkten för genomgången hade totalt 43 studenter anmält studieavbrott (9 män och 34 kvinnor), varav färre än hälften (18 st.) angivit motiv för avbrottet. Av dessa 18 hade 8 studenter kommit in på annan utbildning, i några fall det ursprungliga förstahandsalternativet; 5 studenter skulle av personliga skäl byta utbildningsort, men fortsätta på socio-nomprogrammet; 5 studenter uppgav uteslutande personliga motiv för avbrottet.

Studieavbrott bland nyregistrerade studenter 2009

Av de totalt 25 studenter som meddelat sitt avbrott, men inte meddelat något motiv, utgjordes två tredjedelar (16 stycken) av studenter som påbörjat utbildningen under 2009. Sett till det totala antalet anmälda avbrott under 2009, vid undersökningstillfället, utgjorde alltså dessa studenter en dryg tredjedel.

I nästa steg gjordes jämförelser mellan registreringslistor för termin 1 vårterminen, respektive termin 2 höstterminen 2009. Syftet med detta var att identifiera de studenter som "fallit bort" mellan terminerna, samt de som var fortsatt registrerade men saknade poäng för en eller flera delkurser. I samband med detta skickades även e-post till samtliga kursföreståndare samt kursansvariga för höstterminens termin 1 respektive 2, innehållandes en kortare beskrivning av undersökningen samt ett önskemål om hjälp med att identifiera ytterligare "försvunna" studenter.

Totalt fann jag 32 studenter som antingen anmält avbrott, eller bara "försvunnit" från utbildningen; 15 studenter vid Campus Helsingborg och 17 studenter i Lund. Gruppen bestod av drygt tre gånger så många kvinnor (24) som män (8). Åldrarna varierade mellan 20 och 45 år, med en genomsnittlig ålder på 26 år. I gruppen fanns viss övervikt för de studenter som påbörjat utbildningen under vårterminen 2009. Denna övervikt kan troligtvis förklaras delvis av att avbrottsfrekvensen helt enkelt varierar mellan kullar; den huvudsakliga förklaringen är dock antagligen att en del av de studenter som gjort avbrott under höstterminen ännu inte anmält detta till institutionen. I gruppen fanns ingen som tagit mer än 30 poäng inom programmet; 19 studenter hade inte tagit några poäng alls, 4 studenter hade tagit 10 poäng, resterande hade tagit 20-30 poäng.

En lista över studenterna upprättades därefter, med såväl hemadresser som telefonnummer. För en liten del av studenterna gick adress och telefonnummer att hitta i Ladok alternativt diarieföringen, för resterande gjordes sökningar på

nätbaserade adress- och nummertjänster. De studenter som jag efter sökningar på internet fortfarande saknade adress till sökte jag även via nummertjänst på telefon. Trots ansträngningarna tvingades jag efterhand konstatera att en del av studenterna inte skulle vara möjliga att nå, vilket tyvärr uteslöt dem ur undersökningen. Efter denna genomgång återstod 25 personer.

Dessa 25 kontaktades sedan via brev¹. Brevet innehöll kortfattad generell information kring undersökningen, samt information om villkoren för deras eventuella deltagande. Jag berättade i brevet också att jag planerade att kontakta dem via telefon under de kommande veckorna, samt meddelade dem att de var välkomna att kontakta mig om de hade några frågor.

Intervjuerna

Då jag började ringa till de före detta studenterna, blev det uppenbart att en del telefonnummer var inaktuella. Samtidigt som jag arbetade med intervjuerna, gjorde jag därför ett nytt brevutskick. I brevet² förklarade jag att jag försökt nå dem utan resultat, och bad dem att kontakta mig om de var intresserade av att ställa upp på en kortare intervju. Resultatet av det andra brevutskicket var tyvärr magert; tre studenter hörde av sig, dock ansåg sig ingen av dessa ha tid att ställa upp.

Av samtliga studenter valde jag att utesluta två. Detta då dem uppenbarligen inte ingick i undersökningens område; en hade aldrig påbörjat sina studier, trots att hon var registrerad för studiestart, varför hennes erfarenheter av Socialhögskolan var minst sagt begränsade. Den andra var fortsatt aktiv på utbildningen, och borde således inte ha ingått i gruppen ursprungligen. Vid kontakter med båda dessa studenter förklarade jag omsorgsfullt att de blivit kontaktade av misstag.

Totalt genomfördes 10 intervjuer. Då utgångspunkten var att göra 25 intervjuer blev det således ett relativt stort bortfall. Ytterligare försök att finna studenter, samt adresser och telefonnummer till de jag funnit kunde antagligen ha gjorts, till exempel via folkbokföringstjänster. Emellertid hade redan mycket tid lagts på att komma i kontakt med studenterna, därför fattade jag ett beslut om att det inom undersökningens tids- och resursmässiga ramar inte kunde motiveras. I en undersökning av detta slag är det naturligtvis rimligt att räkna med ett visst bortfall, även om det är beklagligt. De studenter som avböjde deltagande, totalt åtta stycken, motiverade huvudsakligen detta med tidsbrist, samt i några fall att de inte upplevde sig ha något att tillföra undersökningen. I något enstaka fall menade studenten att grunden för avbrottet var av så pass privat natur att en intervju inte kändes ok att genomföra. Viktigt att påpeka är att ingen av de studenter som inte ville delta framförde någon kritik mot utbildningen som möjligtvis kunde förklara detta, snarare var de överlag positiva i sina kortfattade utsagor. Emellertid finns också en grupp studenter som jag aldrig lyckades nå, kring vilken det av uppenbara skäl inte är möjligt att säga något med säkerhet. Utan att spekulera för långt är det givetvis relevant att reflektera kring denna "tysta" grupp. En förklaring till att de inte hörde av sig kan vara att mina brev inte kom fram till dem; en annan att de inte att de, i likhet med en del av dem som faktiskt hörde av sig, inte ansåg sig ha tid.

¹ Se bilaga 1.

² Se bilaga 2.

Samtliga intervjuer genomfördes och spelades in via högtalartelefon, och varade ca 20-25 minuter. Som underlag vid intervjuerna användes en intervjuguide³; denna fungerade dock huvudsakligen som ram. Vid varje intervju bad jag intervjupersonerna att med egna ord beskriva tiden på Socialhögskolan, samt också motiven för deras avbrott.

Etiska aspekter

Samtliga kontakter med studenter som avbrutit sina studier rymmer en presumtivt känslig dimension; då motiven för avbrottet i samtliga fall varit okänd för mig var det inte möjligt att sja kring studentens egen uppfattning. Av denna anledning valde jag att i största möjliga utsträckning förhålla mig ödmjukt till intervjusituationen; intervjupersonen uppmanades att utesluta information som han/hon inte ville delge, samt att låta mig veta om någon fråga upplevdes som känslig/opassande eller helt enkelt bara omöjlig för dem att besvara. Genom att genomgående behålla en sensibilitet för uppgiften upplever jag att situationer som eventuellt kunnat upplevas som kränkande undvikits, samtidigt som studenterna förhoppningsvis upplevt att deras bidrag till undersökningen varit värdefulla. Avseende mer praktiska aspekter garanterade jag intervjupersonerna att de uppgifter de lämnat behandlas konfidentiellt, samt att deras medverkan är frivillig och därmed också möjlig att avbrytas vid vilken tidpunkt som helst.

Diskussion

Identifieringen av för undersökningen aktuella studenter har inte gjorts med hjälp av någon vattentät metod eller för syftet utarbetat system. Då merparten har gjorts med hjälp av genomgångar av diarieföringen, Ladoklistor samt e-postkontakter med kursansvariga, finns en möjlighet att studenter fallit bort, som ett resultat av en mänsklig alternativt teknisk faktor. Likaså visade det sig att några studenter inkluderats trots att de egentligen inte tillhörde gruppen. Det bör dock betonas att undersökningens natur inte kräver att samtliga studenter identifierats; inte desto mindre hade det naturligtvis varit önskvärt att finna samtliga.

I genomförandet av undersökningen har förhållandevis mycket tid upptagits av rent sökande efter studenter; att identifiera dem samt att därefter komma i kontakt med dem. Jag vill därför framhålla att registreringen av studenter som avbryter utbildningen skulle kunna förändras på en några punkter. Först och främst vore det bra att alltid sträva efter att få en aktuell e-postadress till studenten. I Ladok finns förvisso den adress som erhållits via skolan, dock är det troligtvis så att denna efter att studierna avbrutits, bör betraktas som inaktuell. Att ha uppdaterade adresslistor till även avhoppade studenter skulle underlätta uppföljningsstudier i framtiden. Vidare är en tanke att göra ytterligare ansträngningar för att få studenter att, åtminstone kortfattat, uppge *varför* de vill avbryta. Givetvis ska inte detta innebära att studenterna ska pressas på information de inte är villiga att dela med sig av. Däremot är det möjligt att vid kontakt med studenterna, uppmana dessa att i möjligaste mån meddela på vilka grunder de fattat beslutet. Detta skulle underlätta dels för att enklare kategorisera avbrotten, samt också för att förbättra förutsättningarna för longitudinella registerstudier.

³ Se bilaga 3.

Resultatens tillförlitlighet

Att diskutera tillförlitlighet i kvalitativa undersökningar är inte oproblemiskt; vad kan det innebära och vad kan egentligen eftersträvas? I föreliggande undersökning har ambitionen varit att låta respektive intervjupersons egna tankar och reflektioner utgöra det empiriska materialet. I återberättelserna av dessa är det dock omöjligt att komma ifrån att mina tolkningar utgör ett filter; i någon mån förändras utsagorna i min återgivning. Emellertid syftar undersökningen till att summariskt kartlägga intervjupersonernas upplevelser och erfarenheter, snarare än att grundläggande använda dessa som utgångspunkter för analys. Beaktat detta är ambitionen inte att dra långtgående slutsatser utifrån intervjupersonernas berättelser, utan att istället låta dessa utgöra material för en diskussion. Avseende intervjusituationen bör det finnas en medvetenhet kring den påverkan jag, som representant för Socialhögskolan, kan ha utövat. Det är möjligt att intervjupersonernas svar har anpassats efter vad de trott att jag vill höra, alternativt att de hållit inne med kritik som en konsekvens av min koppling till universitetet.

3. Vad visar tidigare undersökningar?

I detta avsnitt presenteras kortfattat resultat från några tidigare undersökningar. Ett förtydligande kring några av dessa bör inledningsvis göras. De undersökningar som gjorts vid Socialhögskolan i Lund (Kullberg 2008; Persson 2005) är inte genomförda som formell forskning, snarare har de karaktären av översiktliga kartläggningar. De resultat som presenteras svarar därmed inte upp till de krav som generellt ställs på forskning, till exempel är populationerna för små för statistiska beräkningar. Beaktat detta är resultaten dock fortsatt intressanta och väl värda sin plats i denna undersökning, vilket innebär att de i den fortsatta texten behandlas i enlighet med övrig litteratur. Nedan berörs också en del forskning som beskriver studenters generella upplevelser av den initiala kontakten med universitet och högskolor, utan särskilt fokus på studenter som faktiskt avbryter studierna. Syftet med detta är att placera undersökningen i ett större sammanhang, och förtydliga komplexiteten i den process som i vissa fall leder till studieavbrott.

När görs avbrotten och i vilken utsträckning?

Utifrån tidigare undersökningar gjorda vid Socialhögskolan i Lund, kan konstateras att flertalet som avbryter socionomutbildningen tycks göra det under någon av de två första terminerna (Kullberg 2000; 2008; Persson 2005). Av studenterna som påbörjade socionomutbildningen i Lund och Helsingborg höstterminen 1998 till och med vårterminen 2002, och därefter avbröt eller gjorde uppehåll, låg 43 % inom poängintervallet 0-40. Sett till det totala antalet studenter som påbörjat utbildningen motsvarar det drygt 8 %. En intressant aspekt är att av socionomstudenterna i Lund återfanns den enskilt största andelen (28 %) i intervallet 0-20 poäng, medan den största enskilda andelen i Helsingborg (27%) återfanns i intervallet 21-40 poäng (Persson 2005). Studenter i Helsingborg tycks alltså tendera att göra avbrott något senare. För hela universitetet visar motsvarande siffror att 6 % av studenterna lämnat efter den första terminen och 17 % efter den andra, därutöver har 6 % lämnat programmet för andra studier vid universitetet (Nelsson 2004). Det har tyvärr inte varit möjligt att hitta specifika uppgifter om socionomstudenters benägenhet att byta utbildningsinriktning. Emellertid tycks det vara så att de som avbryter yrkesinriktade utbildningar (däribland

socionomutbildningen), mer sällan går vidare till andra utbildningar inom universitetet, jämfört med studenter vid mer allmänt inriktade utbildningar som t ex. jurist- och pol.mag-programmet (*ibid.*).

Den totala avbrottsfrekvensen (dvs över samtliga terminer) vid socionomutbildningen låg hösten 1998 till våren 2002 i genomsnitt på 31% (Lund) respektive 22 % (Helsingborg), med ett sammanlagt genomsnitt på 29 % (Persson 2005), vilket är något högre än det nationella genomsnittet för socionomutbildningar (25 %) (Högskoleverket 2009). Det mest anmärkningsvärda är kanske att det skiljer nio procentenheter mellan Lund och Helsingborg; någon utvecklad förklaring presenteras emellertid inte. Senare siffror visar att det bland studenter antagna vårterminen 2000 t o m höstterminen 2003 var totalt 23 % som inte fullföljt utbildningen (Kullberg 2008), vilket indikerar en minskning i avbrottsfrekvensen. En förklaring till den lägre andelen kan vara att studenterna i Kullbergs undersökning haft längre tid på sig att återvända till Socialhögskolan för att slutföra sina studier och därmed få en examen. En jämförelse med siffror för hela universitetet berättar att sammanlagt 30 % har lämnat sina utbildningsprogram det tredje året. Även avseende totalfrekvens tycks socionomutbildningen således ligga relativt lågt inom normalspannet.

Vilka avbryter?

Bland studenter vid yrkesinriktade utbildningar, däribland socionomutbildningen, avbryter en något större andel jämfört med studenter vid "exklusiva" utbildningar, exempelvis konstnärliga program (Nelsson 2004). För socionomutbildningen specifikt är män överrepresenterade i gruppen som avbryter, sett till den relativa andelen (Kullberg 2000;2008; Persson 2005), emellertid finns indikationer på att den reella skillnaden i frekvens mellan män och kvinnor är relativt liten (Kullberg 2000). Generellt kan konstateras att män oftare avbryter utbildningen tidigt, med relativt få registrerade poäng (Persson 2005). Kön framstår överlag som en viktig faktor avseende benägenhet att avbryta studier, sett till socionomutbildningar i Sverige. Nationella siffror visar att det bland nybörjarna på socionomutbildningar höstterminerna 1994, 1996, 1998 samt 2000 skiljer i genomsnitt sjutton procentenheter mellan kvinnor och män avseende examensfrekvens (78 respektive 61 %) (Högskoleverket 2009)

Ålder tycks också utgöra en betydande faktor, främst avseende männen. Män, 22 år eller yngre, har betydligt högre avbrottsfrekvens i jämförelse med såväl äldre män som med kvinnor i samma åldersgrupp och äldre. Bland kvinnorna är skillnaden mellan åldersgrupperna bara några få procentenheter (Kullberg 2000). Samtidigt visar andra studier på att yngre studenter å andra sidan tycks uppleva studiestarten som lättare (Nelsson 2004). Forskningsresultat från Storbritannien indikerar emellertid att studenter < 21 år, i större utsträckning upplever att de gjort ett felaktigt val av utbildningsområde, att utbildningen inte motsvarar deras förväntningar, känslor av brist på engagemang samt otillräckliga studierelaterade framsteg. Likaså finns i gruppen större svårigheter avseende sociala delar, såsom att skaffa vänner samt att hitta boende (Yorke & Langdon 2008). Förklaringen till högre avbrottsfrekvens kan med andra ord mer sannolikt förklaras med ett missnöje med den valda studieinriktningen, än med att studierna upplevs som alltför svåra.

Avseende bakgrundsfaktorer menar Kullberg (2008) att det bland dem som avbrutit finns många som gått praktiska utbildningar på gymnasiet. Emellertid saknas jämförelsematerial för hela populationen, varför mer långtgående

slutsatser inte kan dras. En relaterad aspekt är att avbrotten är ungefär lika många i Lund som i Helsingborg, trots olika antagningspoäng, vilket skulle kunna tala för att gymnasiebetygen inte har någon avgörande betydelse för utfallet av studierna. Relaterat till bakgrund är det också värt att nämna skillnader som identifierats mellan studenter från studievana respektive studieovana hem. Generellt upplever förstaårsstudenter från studieovana hem större svårigheter under sitt första år på universitetet (Yorke & Langdon 2008), vilket möjligtvis kan kopplas också till studenternas egen utbildningsbakgrund.

Varför avbrott?

Anledningarna till att studenter avbryter studierna är många och varierande; likaså tycks det sällan finnas endast en avgörande faktor. En i många fall övergripande förklaring är att studenten upplever sig ha hamnat på fel utbildning (Nelsson 2004; Yorke & Langdon 2008). I en brittisk studie framkommer att 40 % av de som avbryter sin utbildning gör det för att de hamnat på fel utbildning (Yorke 1999 i Nelsson 2004). Relaterat till detta är att var tredje nybörjare på samhällsvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet studerar på en annan utbildning än den som var deras förstahandsval (Nelsson 2004). Att avbryta tidigt tycks dock också vara relaterat till studieresultatet. Av studenter som blivit godkända under första terminen fortsätter 80% studierna, att jämföra med 56% av dem som inte blir godkända (Nelsson 2004; jmf Yorke & Langdon 2008).

Information kring utbildningens innehåll framstår som en relevant faktor att beakta. En stor del av förstaårsstudenterna förefaller sakna tillräcklig information kring innehållet i utbildningen, såväl som om institutionen (Nelsson 2004; Yorke & Langdon 2008), något som tenderar att förstärka tankar om att avbryta utbildningen (Yorke & Langdon 2008). Upplevelser av att utbildningen inte motsvarar de inledande förväntningarna menar Kullberg (2000), kan utgöra en del av motiven för avbrott. Andra viktiga faktorer är upplägget på undervisningen, samt hur arbetsmarknaden ser ut efter utbildningen. Vidare känner många studenter oro inför den egna förmågan att klara av studierna, att planera tiden, samt inför att framföra saker muntligt (Nelsson 2004).

En kombination av privata och utbildningsrelaterade motiv för avbrott tycks vara relativt vanligt förekommande. I en undersökning gjord vid Socialhögskolan i Lund uppger endast tre av de intervjuade uteslutande utbildningsrelaterade förklaringar. Vidare tycks det finnas en skillnad mellan studenter som avbryter relativt tidigt och de som avbryter i ett senare skede. För den förstnämnda gruppen tycks det i större utsträckning vara en känsla av att utbildningen inte motsvarat deras förväntningar som är avgörande, medan det för den senare gruppen i större utsträckning är ett resultat av att ett eller flera moment upplevts som individuellt problematiska. I undersökningen framkommer vidare kritik mot utbildningen avseende arbetsformer; angående såväl för stort individuellt ansvar som grupparbeten. Avseende utbildningens upplägg framkommer att några studenter upplevt ett för ensidigt fokus på traditionella yrken inom det sociala fältet, även om studenterna samtidigt uttrycker en förståelse för det. Slutligen riktas också viss kritik mot ämnesfältet i sig; för vissa framstår det som problematiskt då det är svårt att greppa (Persson 2005).

Att ha ett socialt nätverk inom universitetet och att etablera ett nytt under studietiden har ett positivt samband med studieresultatet. Studieprognosen förbättras, samtidigt som byten av studieinriktning minskar. Studenter som känner sig hemma på universitetet och har ett socialt stöd och umgänge, fortsätter oftast

sina studier. På andra sidan finns studenter som står utanför och också är mer benägna att lämna studierna (Nelsson 2004).

Kommentar

De resultat som presenterats ovan pekar inte på att socionomutbildningen inom något område skiljer sig radikalt från andra utbildningar, snarare tycks den ligga relativt normalt avseende tidpunkt för avbrotten, frekvens samt ålders- och könsmässig fördelning. Även avseende motiv för avbrottet tycks det finnas vissa likheter med resultat från andra studier; brist på motivation som ett resultat av att ha "valt fel" tycks vara vanligast förekommande

Avseende utbildningen vid Socialhögskolan i Lund specifikt, kan konstateras att avbrottsfrekvensen bland studenter i Lund förefaller vara högre än den för studenter i Helsingborg (även om det bör noteras att siffrorna är relativt gamla). Relaterat till detta är också att avbrotten i Helsingborg generellt kommer lite senare. Skillnaden i frekvens samt tidpunkt är en aspekt som vore intressant att följa upp; vari ligger förklaringen då villkoren för utbildningen, utöver de rent geografiska, är de samma?

4. Resultat

I detta avsnitt presenteras inledningsvis de intervjuade personerna. Ambitionen med detta är att kortfattat tydliggöra grunderna för deras studieavbrott, samt deras resonemang kring det. Efter presentationen följer en sammanfattning av det som framkommit i intervjuerna. I ett därpå följande kapitel förs en diskussion kring möjliga slutsatser, samt en diskussion kring studieavbrott som helhet.

Studenterna

Anna, kvinna 23 år, Lund

Anna började på Socialhögskolan vårterminen 2009, utan tidigare erfarenheter av studier på högskola eller universitet. Efter att ha tagit 20 hp inom programmet valde hon att flytta till en annan ort och har nu påbörjat en socionomutbildning där. Motivet till att söka in till utbildningen var att hon ville skaffa sig en bred och allmänbildande utbildning. Anna menar att hennes upplevelser av utbildningen är genomgående positiva. Till bra saker räknar hon främst tillgängligheten till nyckelpersoner. Det fanns alltid någon att fråga och utbildningen underlättades därför rent praktiskt. Introduktion och information menar hon var absolut tillräcklig och tillgodosåg med god marginal behovet. Den enda aspekt som var negativ var att den sociala biten i för stor utsträckning fick stå tillbaka för utbildningen. Önskvärt hade varit att ha någon form av social introduktion under de första dagarna, för att lära känna klasskamraterna. Istället upplevde Anna att studierna rivstartade och därmed lämnade litet utrymme för sociala kontakter. I valet att avbryta studierna var det avgörande för henne att komma till den ort hon nu bor och studerar i. Inte till någon del menar hon att avbrottet kan relateras till utbildningen i sig, vilket också visar sig i att hon numera läser socionomutbildningen vid en annan utbildningsort. Hennes åsikt är dock att utbildningen i Lund egentligen var generellt mer flexibel och praktiskt smidigare än den hon nu läser.

Bertil, man 25 år, Lund

Bertil började på Socialhögskolan vårterminen 2009, efter 2 års studier inom olika ämnen. Motivet till att söka utbildningen var främst att han var intresserad av den juridiska delen av utbildningen, samtidigt som utbildningen verkade bred. Efter cirka en månad valde han att avsluta utbildningen, utan att ha tagit några poäng. För Bertil var det den egna motivationen som tröt. Han siktar nu på att gå en annan universitetsutbildning. Den generella upplevelsen av utbildningen var att den var välkomnande och bra upplagd avseende introduktion och inledande information. Bertil uppskattade att redan på ett tidigt stadium få stifta bekantskap med representanter från skolan, utöver de ansvariga lärarna. Socialt uppskattade han att det tidigt gavs möjlighet att delta i studentkårens arrangemang, det möjliggjorde snabb kontakt med kurskamrater. Avbrott var enbart ett resultat av den egna bristande motivationen samt en önskan om att läsa en annan utbildning. Om han inte kommer in på den kan han emellertid tänka sig att återvända till Socialhögskolan.

Caesar, man 35 år, Lund

Caesar påbörjade också han utbildningen vårterminen 2009, utan tidigare erfarenheter av högskolestudier. När han sökte in på utbildningen var det främst för att socionomer i hans närhet hade gjort honom intresserad. Efter bara runt en vecka kände han att motivationen var otillräcklig och han valde därför att avbryta. Siktet är nu att gå en annan universitetsutbildning. Caesar menar att han omgående kände att de texter som skulle läsas inte alls passade hans person. Han har inga direkta åsikter kring upplägget på utbildningen då hans tid där var väldigt kort. Åsikterna kring mottagandet är dock positiva och han menar att det inte hade att göra med hans beslut.

Denise, kvinna 26 år, Lund

Denise påbörjade i likhet med de föregående utbildningen under vårterminen 2009. före socionomutbildningen hade hon läst en fristående kurs på 30 hp. Efter att ha fullföljt en termin upplevde hon att den egna motivationen var otillräcklig och hon funderade då på att göra ett studieuppehåll. Efterhand kom hon dock fram till att socionomutbildningen inte var hennes "grej" och hon beslutade sig därför för att hoppa av. De generella upplevelserna av utbildningen är positiva, administrativt tyckte hon att allt fungerade bra och hon kände sig välkommen. Denise minns att det fanns möjligheter att delta i sociala evenemang, men att hon inte valde att göra det. Avseende studierna menar hon att det ibland blev för "flummigt" att t ex redovisningar ibland inte krävde särskilt mycket av studenterna och att det därför var svårt att motivera studierna. Tentorna däremot upplevde hon som svåra och mer i linje med vad hon önskar. Framöver planerar hon att läsa humaniora på Lunds Universitet.

Erika, kvinna 23 år, Helsingborg

Erika läste hela vårterminen 2009 på campus Helsingborg, efter ett års studier inom ett annat ämne. När hon valde att avbryta utbildningen var det uteslutande på grund av personliga skäl, ej relaterade till utbildningen. Avbrottet föregicks av försök att byta till annan utbildningsort, närmare ursprungshemmet. När dessa försök misslyckades upplevde hon att det enda kvarstående alternativet var att avbryta utbildningen. Hennes generella upplevelse av utbildningen är att den är bra, intressant och rolig. Hon kände sig mycket välkommen, och upplevde att introduktionen då representanter för skolan presenterade sig ökade hennes känsla av trygghet i utbildningen. Även avseende sociala aspekter menar Erika att utbildningen var väldigt bra, då det erbjöds möjligheter att delta i olika former av sociala evenemang.

Filippa, kvinna 22 år, Lund

Filippa påbörjade utbildningen höstterminen 2009. Hon insåg relativt snabbt att utbildningen inte passade henne och valde därför att avbryta. Hennes tidigare erfarenheter av högskolenivå bestod av en termins studier. Den bild och de förväntningar hon hade på utbildningen stämde inte överens med det upplägg som presenterades vid introduktionen. Förvisso hade hon läst en del information om utbildningen innan hon började, men trots detta hade hon andra förväntningar. För Filippa var det centralt att kunna göra utbildningen mer teoretisk, då hon hade ambitioner om att kunna gå vidare till forskarutbildning efter examen på grundnivå. Intrycket hon fick var emellertid att utbildningen verkade vara väldigt praktisk, en känsla som förstärktes av att många av de lärare hon skulle ha inte hade disputerat. Mottagandet på utbildningen menar hon annars var generellt bra, den information hon fick var tillräcklig och tillfredsställande.

Gudrun, kvinna 35 år, Helsingborg

Gudrun påbörjade också hon utbildningen hösten 2009, utan tidigare erfarenhet av högskolestudier. De förväntningar hon hade var att få kompetens att jobba med människor med olika former av problematik, kanske främst missbruk. Tidigt under den första terminen kände dock hon att det fanns ett, nästan ensidigt, fokus på myndighetsarbete, att det verkade som att socionomer främst sitter med papper och fattar viktiga beslut om människors liv utan att egentligen träffa de berörda. Den förhoppning hon hade innan utbildningen var att det också skulle ägnas viss tid åt socialt arbete på gräsrotsnivå. Gudrun kände att den egna motivation minskade i samband med att hennes bild av utbildningen förändrades, och hon beslöt sig därför för att avbryta studierna. Den generella upplevelsen av utbildningen är i övrigt positiv. När utbildningen började upplevde Gudrun att hon fick tillfredsställande information och hjälp, samtidigt som det också erbjöds sociala aktiviteter. När hon sedan funderade över att sluta blev hon dock förvånad över att ingen frågade henne varför, istället blev hon hänvisad till en person för att anmäla avbrottet. Hon menar att det antagligen inte spelat ngn roll för beslutet om någon frågat, men att hon ändå upplevde att det var lite märkligt.

Hilda, kvinna 24 år, Lund

Hilda började på Socialhögskolan hösten 2009. Terminen innan hade hon läst psykologi och tänkte därför att socionomutbildningen var en bra väg för att mer praktiskt kunna arbeta med psykologi. Redan innan hon började var hon dock osäker på om hon verkligen ville bli socionom, och funderade över ett annat utbildningsalternativ. Starten på socialhögskolan var bra informationsmässigt, dock upplevde Hilda att de flesta verkade ha ett annat mål med studierna och också att det var för mycket "daltande" och mellanstadiekänsla. Efter några veckor bestämde hon sig därför för att hoppa av utbildningen, och för att söka in till det andra utbildningsalternativet. I efterhand känns beslutet helt rätt, även om hon inte ångrar sin korta tid på socialhögskolan.

Irmelin, kvinna, 23 år, Lund

Irmelin påbörjade sina studier vårterminen 2009. Tidigare hade hon läst ett antal strökurser, varav en i psykologi. Det långsiktiga målet var att jobba som skolkurator, men inledningsvis var det just att jobba med människor som lockade. För att inte gå in med en massa förhoppningar hade hon valt att inte läsa så mycket om utbildningen på förhand, istället ville hon gå in på utbildningen förutsättningslöst. Efter att ha klarat av första tentan kände hon att valet av utbildning hade varit lite forcerat, och att hon vid tiden inte kände sig mogen att fatta ett så

pass avgörande beslut. Trots tillfredsställelse med allt i övrigt valde hon därför att avbryta utbildningen. Framöver är hennes plan att "skaffa mer kött på benen" för att så småningom besluta sig för en utbildning. Hon menar att det finns en relativt stor möjlighet att valet återigen blir socionomprogrammet, förutsatt att hon då känner sig bekväm. Angående tiden på Socialhögskolan är hon nästan uteslutande positiv, det enda hon var missnöjd med var de ständiga grupparbetena som hon menar kändes "mellanstadieaktiga" och "onödiga".

Jenny, kvinna, 21 år, Lund

Jenny började socionomutbildningen vårterminen 2009. Hon hade då inga tidigare erfarenheter av studier på universitet eller högskola. Anledningen till att hon sökte socionomutbildningen var en kombination av intresse för att jobba med människor, samt att utbildningen kändes bred, och att hon därför kunde "skjuta upp" beslutet om vad hon ville jobba med något. Redan tidigt kände hon dock att utbildningen inte var vad hon egentligen ville, men hon bestämde sig för att ge den en chans och hon fullföljde därför nästan hela första terminen. Beslutet att hoppa av menar hon var en blandning av bristande motivation, samt att hon istället önskade byta till en annan utbildning. Trots att hon delvis ångrar beslutet att påbörja utbildningen, är Jenny nöjd med sin tid på Socialhögskolan och hennes erfarenheter är nästan enbart positiva. Den kritik hon har mot utbildningen rör främst arbetsformerna, främst grupparbeten, vilka hon menar inte känns anpassade till universitetet.

Sammanfattning

Generellt förmedlas i intervjuerna en positiv bild av utbildningen, där flertalet före detta studenter pekar på en rad positiva aspekter med skolan. Undersökningen syftar dock huvudsakligen till att bidra till att utveckla och förbättra utbildningen. Av denna anledning ligger huvudsakligt fokus i detta avsnitt på den kritik som riktas mot utbildningen. I varje avsnitt finns också under en särskild rubrik förslag till tänkbara åtgärder, med bakgrund i vad som uttryckts i intervjuerna, samt vad som redovisats i tidigare studier.

Information och kunskap kring utbildningen på förhand

De flesta av intervjupersonerna hade på förhand tagit del av information kring socionomutbildningen i allmänhet, samt i en del fall kring utbildningen på Socialhögskolan vid Lunds universitet i synnerhet. Generellt framkommer en bild av informationen som tillräcklig och relevant för de frågor och funderingar som kan finnas vid valet av utbildning. Utöver tryckt material tycks en del av de intervjuade ha strävat efter att även få mer personliga omdömen från personer i deras sociala nätverk. Kombinationen av officiellt utgiven information och mer individuella utlåtanden kan alltså sägas utgöra den grund på vilken många fattat beslutet att söka in till utbildningen.

Möjligheterna i utbildningen

Avseende socionomutbildningens bredd framkommer i några intervjuer att den upplevts som större i teorin än i verkligheten. I ett flertal fall nämns utbildningens bredd som en av de huvudsakliga anledningarna till att den från början verkade intressant. För några av de intervjuade innebar studiestarten att deras tankar kring socionomutbildningen var tvungna att revideras, och i något fall blev detta också en del i beslutet att avbryta. Skeendet kan beskrivas som att studenten påbörjar utbildningen med en uppfattning om att utbildningen i relativt stor utsträckning kan anpassas efter den egna målsättningen. Då studiestarten innebär en indelning i grupper, samt ett upplevt fokus på något annat än det egna

huvudsakliga intresset leder detta till tankar om att utbildningsvalet är felaktigt. Detta kan jämföras med såväl Kullbergs (2000) som Perssons (2005) resultat, om att inkongruens mellan förväntningar och faktiska erfarenheter kan leda till studieavbrott. En student menade att hon upplevde ett ensidigt fokus på socialtjänstarbete. Då hennes mål med utbildningen var att arbeta mer fritt, utanför de traditionella ramarna, kände hon att det inte var meningsfullt att fortsätta utbildningen. En annan student hade som utgångspunkt en önskan om att kunna göra utbildningen mer teoretisk och forskningsinriktad, vilket hon uppfattat var möjligt. När första terminen inleddes med fokus på uteslutande praktiskt socialt arbete upplevde studenten att utbildningen inte motsvarade hennes föresatser. Vidare uppfattade studenten att det av de lärare hon mötte var få som disputerat, vilket gjorde att hon upplevde nivån på utbildningen som för låg och hon valde därför att avbryta. Ytterligare några studenter hade liknande åsikter; att upplägget på utbildningen kan upplevas som för ensidigt. Samtidigt bör det framhållas att det i samtliga fall uttrycktes en medvetenhet kring förklaringen av detta, samt att de flesta av studenterna menade att deras bild av utbildningen, om de fortsatt, eventuellt hade förändrats.

Vad kan göras?

Att socionomutbildningen upplevs som bred bör antagligen uppfattas som huvudsakligen positivt. Likaså förefaller det stämma överens med verkligheten, beaktat de många och differentierade områden inom vilka socionomer är verksamma. Samtidigt är t ex kommunen, och då huvudsakligen socialtjänsten, en stor arbetsgivare, vilket kan tyckas motivera och förklara att den fokuseras initialt. Vidare behöver inte detta vara negativt, förutsatt att även andra yrkesområden behandlas längre fram. Hur kan då den kritik som framkommit hanteras?

Först och främst torde det vara av stor vikt att i ett tidigt skede närma sig problematiken. I det första stadiet kommer således att se över de texter som finns publicerade i ansökningskataloger och liknande, för att kontrollera hur väl beskrivningen stämmer överens med vad utbildningen erbjuder. En så enkel åtgärd innebär naturligtvis inte en lösning på problematiken, snarare är det en naturlig startpunkt. Vidare bör det finnas möjligt att relativt omgående efter kursstart förmedla en bild av socionomyrkets bredd, och därmed återkoppla till den bild som en del studenter tycks ha. Resultat från andra studier pekar på att många nya studenter saknar tillräcklig information om innehållet i utbildningen (Nelsson 2004; Yorke & Langdon 2008), vilket ytterligare talar för behovet av detta. En möjlig väg att göra det är med ett traditionellt pedagogiskt upplägg; om än kanske hellre med hjälp av t ex representanter från varierande delar av socionomens möjliga yrkesområden. Likaså skulle det kanske finnas en vinst i att ytterligare utnyttja de resurser som finns inom skolan; i många fall är ju undervisande lärare utöver pedagoger också forskare eller aktiva inom något annat fält. Alltså finns det även inom skolan representanter för olika yrkesområden. För t ex studenter med forskarambitioner skulle det med stor sannolikhet vara av intresse att möta aktiva forskare redan i ett tidigt skede.

Utöver arrangemang direkt knutna till skolan, skulle ett ökat antal studiebesök kunna förstärka bilden av socionomyrkets många tänkbara vägar. I jämförelse med ett flertal andra yrkesinriktade utbildningar är socionomutbildningens kontakt med yrkesfältet relativt begränsad, varför en sådan ökning skulle kunna vara relevant. Om det tidsmässigt är problematiskt att införa fler studiebesök skulle dessa eventuellt kunna vara frivilliga och alltså möjliga att välja bort för de stu-

denter som inte känner ett behov; för den andra gruppen skulle de däremot med stor sannolikhet vara betydelsefulla.

Mottagande och introduktion samt sociala aktiviteter

De intervjuades åsikter kring mottagande och introduktion på skolan är överlag positiva. I princip alla uppger att de kände sig välkomna och trygga med den introduktion som gavs. Som särskilt positivt framhålls möjligheten att redan första dagen få bekanta sig med representanter från institutionen, som inte normalt sett deltar i undervisningen.

Den kritik som riktas mot den första tiden på skolan rör främst formerna för "lära känna" aktiviteter. Ett flertal av de intervjuade pekar på att vissa av aktiviteterna känts omotiverade och ibland direkt löjliga. Någon menar att de kändes "mellanstadieaktiga" och på sätt och vis undergrävde utbildningens mer seriösa delar. Några av de intervjuade drar paralleller till tidigare erfarenheter av introduktioner på universitetet och menar att den på socionomutbildningen på sätt och vis var bra, men att den samtidigt gör att utbildningen känns lite mindre "seriös". Ytterligare synpunkter på introduktionsaktiviteterna är att de, förutom att de kan upplevas som "fjantiga", dessutom är mer eller mindre onödiga då bekantskapsprocessen sker naturligt av sig själv, utan extra hjälp från kursansvariga.

Avseende mer informellt arrangerade aktiviteter, främst i studentkårens regi, framkommer i princip bara positiva omdömen. En central skillnad tycks finnas i graden av frivillighet. Av de intervjuade har, främst de som är något äldre, pekat på att det är bra att aktiviteterna finns, men att det för dem inte varit aktuellt att delta.

Vad kan göras?

Det bör givetvis finnas en medvetenhet kring att de som intervjuats utgör en relativt liten del av samtliga studenter. Att därför utan vidare förespråka ett borttagande av de introduktionsaktiviteter som i intervjuerna kritiserats vore att dra det hela för långt. Inte desto mindre är det naturligtvis av stor vikt att vara lyhörd för de åsikter som uttrycks. Det är utan tvekan anmärkningsvärt att denna åsikt återkommer upprepade gånger; ytterligare diskussioner kring detta bör därför föras. Det är med största sannolikhet inte så att studenter väljer att avsluta utbildningen på grund av denna typ av omständigheter, åtminstone framhåller ingen av de intervjuade detta som huvudsaklig anledning. Däremot är en rimlig slutsats att den uppfattning av utbildningen som initialt grundläggs, och som sedd i ett bredare perspektiv också utgör grund för beslutet att avbryta, påverkas.

En översyn, tillsammans med kontakt med andra institutioner angående introduktionsupplägg skulle sannolikt relativt omgående kunna resultera i ett förändrat, och förhoppningsvis, förbättrat, introduktionsupplägg. Relevant att fundera över är också vilken roll studentkårens aktiviteter ska spela. Det är rimligt att anta att önskan om att delta i sociala aktiviteter varierar individuellt, varför en tänkbar utformning skulle kunna vara att studentkårens arrangemang tillgodoser behoven för de studenter som önskar mer, samtidigt som det inte ställer krav på de studenter som önskar mindre. I några intervjuer framhålls att studierna bedrivs på universitetsnivå, och att det därför från skolans sida bör fokuseras uteslutande på utbildningsrelaterade frågor.

Tillgänglighet till nyckelpersoner

En återkoppling till introduktionsupplägget kan ses i de intervjuades åsikter kring tillgänglighet till nyckelpersoner inom institutionen. Trots att flertalet inte haft någon egentlig kontakt, är upplevelsen att möjligheterna att på ett enkelt vis komma i kontakt med personal är stora. En student framhåller att hennes upplevelse av Socialhögskolan är att den präglas av stor flexibilitet och en önskan om att uppnå gemensamma lösningar på problem. På en direkt fråga kring möjligheterna att komma i kontakt med kursansvariga svarade i princip samtliga att det via e-post gick att få tag i dem relativt omgående, vilket upplevdes som mycket positivt.

Den kritik som riktades mot tillgängligheten rörde i ett antal fall mer fysiska belägenheter. Några studenter hade upplevt svårigheter med att helt enkelt hitta till institutionens huvudlokal och menade att problemet möjligtvis kan uppfattas som banalt, men är viktigt att ta på allvar. Ytterligare någon student menade att det, även om lokalen kan hittas, är svårt att orientera sig i byggnaden.

Vad kan göras?

Avseende tillgänglighet till nyckelpersoner förefaller åsikterna bland de intervjuade vara samstämt positiva. Att bibehålla en enkel kommunikationsväg är därmed övergripande viktigt. Centralt kan också sägas vara att slå vakt om introduktionen som den är utformad nu, inkluderande inte enbart undervisande lärare utan också andra representanter från institutionen. I studenternas utsagor återkommer upplevelsen av att tillgängligheten också har en stark koppling till kontakten; att tidigt ha stiftat bekantskap underlättar att senare ta kontakt.

Avseende praktiska problem med att hitta till institutionen är det naturligtvis möjligt att underlätta detta genom några enkla och grundläggande åtgärder. Först och främst kan det vara en idé att rent praktiskt visa studenterna vägen, genom att helt enkelt låta kursansvarig lärare gå dit tillsammans med dem. Vidare skulle skyltningen kunna förbättras, med såväl kartor i huvudsakliga undervisningsbyggnaden, samt eventuellt någon tydligare skylt vid institutionsbyggnaden. Att finna en universallösning som tar bort problemet helt är antagligen inte möjligt, snarare är det kanske viktigt för huvudsakligen undervisande lärare att det är något som av vissa studenter upplevs som problematiskt.

5. Slutsatser och diskussion

På frågan varför studenter avbryter socionomutbildningen går det, utifrån undersökningens resultat, inte att svara annat än: av olika anledningar. Det är emellertid obestridligt att i princip samtliga av de intervjuade uppger bristande motivation som övergripande förklaring till avbrottet (jmf t ex Nelsson 2004; Yorke & Langdon 2008). I inget av fallen beskrivs detta som ett resultat av missnöje med utbildningen, snarare är det i flertalet fall en mer komplex bild som framträder. För några var kombinationen med studier och privatliv för tillfället inte möjlig; andra upplever att studierna påbörjats för tidigt; några känner att utbildningen inte alls var deras "grej", i vissa fall som ett resultat av att den visade sig vara annorlunda än förväntat. Därmed kan bilden övergripande sägas bekräfta vad tidigare studier gjorda vid utbildningen (Kullberg 2000; Persson 2005) kommit fram till.

Det bör återigen framhållas att studenterna i undersökningen uteslutande gjort avbrott i ett tidigt skede, vilket möjligtvis kan förklara en viss samstämmighet avseende synen på avbrottet. För ett flertal studenter förefaller tiden på socio-nomutbildningen ha varit en "prövotid" såtillvida att det också inför studiestarten funnits tveksamhet kring valet av utbildning. Att ha "provat" utbildningen, och därefter avbrutit den framstår överlag som väldigt odramatiskt. Som tidigare nämnts var i princip samtliga av de intervjuade överlag positiva till utbildningen, och flertalet menade att de utöver själva utbildningen upplevde Socialhögskolan som välkomnande, avseende såväl lokaler som kontakter med lärare och övrig personal. Således finns det fog för att hävda studenternas beslut att avbryta studierna, till liten eller ingen del, kan förklaras av missnöje med utbildningen.

I intervjuerna framkom också att majoriteten av studenterna redan hade, eller planerade att, påbörja studier med annan inriktning. Några av dessa hade dessutom antingen påbörjat, eller ämnade påbörja en socionomutbildning på nytt. Benägenheten att återkomma till studier tycks således vara relativt stor, vilket kan jämföras med tidigare studier som indikerar på motsatsen (Nelsson 2004). Hur kan det då förstås? En möjlig tolkning är att Socialhögskolan i stor utsträckning lyckas väl med att, utöver kunskap knuten till ämnesfältet, också förse nya studenter med kunskap och verktyg allmängiltiga för studier på universitets- och högskolenivå. Några av intervjupersonerna pekar på att tiden på utbildningen, trots senare avbrott, var väldigt givande inte minst avseende detta. Med andra ord tycks det för en del av studenterna finnas ett bestående värde i den korta tiden på Socialhögskolan, vilket kan vara viktigt att väga in.

Diskussion

I föreliggande undersökning har ambitionen varit att med ett brett förhållnings-sätt närma sig studenter som valt att göra avbrott i sina studier. Fördelen med att ha en bred inriktning är att det blir möjligt att fånga många aspekter kring studieavbrott, såväl positiva som negativa.

Angående de studenter som intervjuats har konstaterats att de i väldigt liten utsträckning tycks betrakta det egna avhoppet som någon form av misslyckande. I ett flertal fall kan avbrottet istället härledas till en insikt om att socio-nomutbildningen inte kändes rätt; att någon annan utbildning lockade mer, eller att tiden för studier ännu inte var kommen. Saknar undersökningens resultat därmed värde? Tvärtom, att kunna konstatera att flertalet studenter inte betraktar utbildningen i sig som en del i beslutet att avbryta är också det ett intressant resultat. Utöver att det antyder att det inte finns några direkta systemfel vid utbildningen, blir kunskap om studenternas subjektiva syn på studieavbrott som odramatiskt och, i de flesta fall, föga betungande också en inbjudan till diskussion kring hur studieavbrott som helhet.

Så hur kan studieavbrott förstås? Att de kan betraktas som naturliga och mindre dramatiska har konstaterats i föregående avsnitt, dock är det rimligt att anta att det finns studenter vars avbrott varit mer ofrivilligt. En logisk men förenklad kategorisering av studieavbrott skulle således kunna vara som *icke-misslyckande* respektive *misslyckande*. Till den första kategorin hör de studenter för vilka motiven är uppenbara. Förklaringar till studieavbrott kan vara att studenten kommit in på en annan utbildning, personliga förhållanden kan omöjliggöra studier för tillfället och så vidare. Motiven bakom studieavbrottet kan förenklat uttryckt vara både rationella och för den enskilda studenten uppenbara. För dessa studenter ligger det därmed också långt borta att betrakta avbrott som ett utbildningsmässigt eller personligt misslyckande; att från utbildningsansvarigas

sida då kategorisera det som ett misslyckande blir kontradiktoriskt. I den andra kategorin faller de studieavbrott som är resultatet av någon form av misslyckanden, må det vara relaterat till studierna eller något som ligger utanför; avgörande är hur studenten själv betraktar avbrottet. Endast dessa fall, då individen själv betraktar avbrottet som ett resultat av ett misslyckande med att uppnå ett eftersträvat och rimligt utbildningsmål, bör av utbildningsansvariga betraktas som ett misslyckande. Med hjälp av kategorierna är det min mening att det på ett bättre och mer förenklat vis möjligt att utveckla arbetet med att motverka studieavbrott, samt också att låta dessa förekomma i de fall det är studentens uppriktiga önskan att avbryta studierna.

Utifrån undersökningens resultat, vill jag således argumentera för är att det inledningsvis bör formuleras en rimlig definition av de studieavbrott institutionen ämnar arbeta med. Det sätt, på vilket avbrott definieras, förefaller vara grundläggande för hur framgångsrikt arbetet med att förebygga och undvika avbrott blir. Att samla samtliga avbrott i en och samma kategori innebär att det preventiva arbetet med nödvändighet blir spretigt och som ett resultat av det antagligen ofokuserat och därmed med sannolikt mindre effektivt. Undersökningens resultat pekar på vikten av att, tillsammans med kunskap om vem och hur många som lämnar, också lägga sig vinn vid att ta reda på *varför* studenter lämnar.

Behovet av en tydlig definition blir än mer tydligt vid en reflektion kring studieavbrott vid olika tidpunkter i utbildningen. Att flertalet avbrott görs under utbildningens två inledande terminer kanske egentligen är föga förvånande. Vid en jämförelse med andra utbildningar tycks det vara ett genomgående mönster. Förklaringarna är sannolikt flera, även om den kanske vanligaste också är den mest logiska: att påbörja studier innebär också att träda in på ett område som utöver ett specifikt ämnesfält också utgörs av en rad kontextuella faktorer såsom en specifik vokabulär samt en rad "försanthållanden". Att det inte i varje fall är så att studenten upplever detta inträdande som positivt och välkommet är därmed i sig inte särskilt märkligt, kanske snarare naturligt och sunt.

Att flytta undersökningen framåt i utbildningen, det vill säga att ställa ungefär samma frågor till studenter som avbrutit utbildningen i ett senare skede, skulle möjligtvis ge helt andra svar. För studenter längre fram i utbildningen har ämnesfältet och därmed följande faktorer, ett tag varit närvarande och bekantskap med dessa har därmed hunnit stiftas. Kanske är det så att det för dessa studenter ligger radikalt annorlunda motiv bakom avbrotten, eventuellt mer relaterade till individuella problem med utbildningen (se t ex Persson 2005).

Ovanstående resonemang kan sammanfattas med att det är viktigt att beakta de skillnader som kan finnas mellan olika studenters motiv för studieavbrottet. Av denna anledning är det viktigt att den individuella kontakten med studenten prioriteras och betraktas som den enda möjliga vägen till förståelse av grunderna för studieavbrottet.

Fortsatta tankar och förslag

Att göra uppföljningar av studenter som avbryter utbildningen handlar i grund och botten om ett ansvarstagande från institutionens sida. Att Socialhögskolan med något ojämnt mellanrum har gjort sådana är därför lovvärt. Emellertid har jag under genomförandet av denna undersökning reflekterat kring genomförandet av framtida undersökningar. För att få en kontinuitet menar jag att det vore

önskvärt att utforma någon form av system för uppföljning av studenter terminsvis, snarare än vad som tidigare varit fallet, undersökningar av utexaminerade studentkullar. Att göra uppföljningar terminsvis skulle möjliggöra ett mer aktivt arbete med studenterna. Det skulle i förlängningen också göra det enklare att identifiera delar av utbildningen som upplevs som problematiska studiemässigt och/eller onödigt komplicerade avseende upplägg och liknande. En formalisering av förfarandet skulle också göra det möjligt att jämföra över tid; förändringar och tendenser skulle bli tydligare.

Det skulle, relaterat till ovanstående, också vara intressant med någon form av undersökning där jämförelser gjordes mellan Lund och Helsingborg. I genomgången av tidigare studier pekar jag på att det avseende såväl tidpunkt som frekvens tycks finnas skillnader. Dessa skillnader kan givetvis bero på olika saker; varierande snittålder, könsmässig fördelning, utbildningsrelaterade faktorer. En jämförande studie skulle eventuellt kunna bidra till att förtydliga vad som ligger bakom skillnaderna.

Beroende på resursmässiga förutsättningar skulle det eventuellt också vara möjligt att använda någon form av *screening*, med syfte att kartlägga studenternas förutsättningar och behov. Vid t ex Lunds tekniska högskola görs en rutinmässig *screening* av kommande studentkullar, vilket förefaller underlätta introduktionen av nya studenter. Skillnaderna mellan LTH och Socialhögskolan är förvisso uppenbara; vid LTH är det möjligt att på ett mer tekniskt tillvägagångssätt kartlägga exempelvis matematikkunskaper, medan det vid Socialhögskolan uppenbarligen inte finns samma möjlighet att kartlägga kommande studenters förutsättningar. Emellertid borde det vara möjligt att på något annat vis utforma ett enklare formulär i vilket studenten kan göra en individuell skattning av den egna förmågan att klara av studierna. Denna skattning skulle kunna utgöra underlag för såväl utformning av extrastöd, som mer generellt kursupplägg och examinationsformer.

7. Litteratur

- Högskoleverket (2009) Mått för genomströmning i utbildning på grund- och avancerad nivå. Rapport 2009:29 R.
- Kullberg, Karin (2000) Hoppas MAN av? – En studie av män som avbrutit socionomutbildningen i Lund. Lund: Lunds universitet, Socialhögskolan – meddelanden från Socialhögskolan
- Kullberg, Karin (2008) Oavslutad socionomutbildning. Internt material
- Nelsson, Olof (2004) Första året. Nybörjarna och deras erfarenheter av Lunds universitet. Lund: Utvärderingsenheten Lunds Universitet
- Persson, Anders (2005) Studenterna ht-98 till vt-02 – en sammanställning av de som inte tog examen... Internt material
- Yorke, Mantz & Longden, Bernard (2008) The first-year experience of higher education in the UK. York: The Higher Education Academy (PDF).
- Yorke, Mantz (1999) Leaving early: Non-completion in Higher Education. London: Falmer.

Bilaga 1

Lund, november 2009

Hej!

Vid Socialhögskolan, Lunds universitet, genomförs för närvarande en undersökning av studenter som av olika anledningar avbrutit sina studier. Med anledning av detta kontaktar jag dig. Enligt vårt Ladokregister har du påbörjat socionomutbildningen, men därefter valt att avbryta den.

Jag skulle med anledning av detta väldigt gärna vilja prata med Dig om skälen till ditt avbrott, samt om dina erfarenheter av skolan i stort. I vidareutvecklingen av utbildningen är Dina synpunkter och erfarenheter viktiga, varför jag skulle vara tacksam om du skulle vilja ställa upp på en kortare intervju. Intervjun genomförs via telefon, alternativt vid ett personligt möte någonstans i trakterna kring Lund, och tar endast ungefär en halvtimme i anspråk. Jag kommer under veckorna 49-3 att kontakta dig via telefon.

Din medverkan i studien är naturligtvis helt **frivillig** och alla uppgifter behandlas **konfidentiellt**.

Har du några frågor är du välkommen att kontakta mig!

Med vänliga hälsningar

Martin Möllerstedt

Projektassistent
Socialhögskolan, Lunds universitet

Telefon:

E-post:

Bilaga 2

Lund 091221

Hej!

För några veckor sedan skickade jag ett brev till dig, angående en undersökning jag gör för Socialhögskolan i Lund. I brevet stod att jag planerade att ta kontakt via telefon, inom några veckor. Efter upprepade försök utan framgång skickar jag nu detta brev. Om du skulle kunna tänka dig att ställa upp på en intervju, skulle jag vara väldigt tacksam om du ville kontakta mig. Om du inte vill ställa upp kan du givetvis meddela mig även det!

Tack på förhand!

Med vänliga hälsningar

Martin Möllerstedt

Projektassistent
Socialhögskolan, Lunds universitet

Telefon:

E-post:

Intervjuguide

- Universitets-/högskolestudier före socionomutbildningen?

- Målsättning/motiv till valet av utbildning?
 - Förstahandsval?
 - Tankar och förväntningar på utbildningen?
 - I vilken utsträckning överensstämde dessa med verkligheten? Vad skiljde sig åt och hur?

- Hur upplevde du att du blev mottagen på utbildningen?
 - Informationsmässigt?
 - Utbildningsmässigt t ex kontakt med lärare?
 - Socialt?
 - Övrigt?
 - Vad var bra respektive mindre bra?

- Hur upplevde du tillgängligheten till nyckelpersoner på skolan (t ex kursansvarig, studievägledare, studierektor, studiesekreterare)

- Vilket/vilka var skälen till avbrottet?
 - var det på något vis relaterat till utbildningen, i sådana fall hur?

- (Hur) kunde skolan agerat annorlunda för att få dig att stanna i utbildningen?

Övriga åsikter kring utbildningen? Andra tankar?